

ÚVODNÍK

K novému učebnímu programu

Naděžda Rozehnalová

Ve školním roce 1994/95 poprvé ukončili fakultu studenti, kteří celé studium práv absolvovali tzv. blokovým systémem, kdy se studium nedělí na ročníky, nýbrž na bloky, a každý z bloků je zakončen souhrnnou státní zkouškou. Studium jako celek potom končí státní magisterskou zkouškou. Bylo tak možné vlastně poprvé zobecnit zkušenosti, poučit se z případných nedostatků a pokusit se o změnu. Proto se v jarních měsících tohoto školního roku kolegium děkana a následovně i akademický senát a jeho pedagogická komise, věnovali hodnocení tohoto systému organizace výuky.

V zásadě jednoznačně bylo konstatováno, že blokový systém včetně vlastních souhrnných zkoušek je smysluplný a není nutné jej rušit – jak se v průběhu uplynulých let ozývaly některé hlasy – a nahradit systémem ročníkovým bez zakončení výše uvedenou zkouškou. Současně však bylo konstatováno, že bloky by neměly být zcela uzavřeny a striktně omezeny jen na určitou skupinu disciplin. Tato uzavřenost je právě obvykle centrem kritik vůči blokovému studiu. K úvaze bylo současně dáno, zda by nemělo dojít ke zkrácení prvního tzv. teoreticko–historického bloku a neměly být posíleny bloky dalších, pozitivněprávních předmětů. Toto zkrácení by však mělo být pouze časové a nemělo by už vůbec dojít k omezení výuky předmětů zařazených do prvního bloku studia. Právě naopak. Měla by být zvýšena výuková i zkoušková zátěž na počátku studia tak, aby právnické studium bylo „vyrovnaně náročné“ po celou dobu. Další bloky studia by měly zaznamenat podstatné rozšíření výuky nosných pozitivněprávních disciplin, vytvoření prostoru jak pro získání dostatečných teoretických, tak i praktických návyků a vytvoření nabídky předmětů i z dalších oblastí s právem souvisejících. V podstatě jednoznačně bylo uváděno, že profil absolventa má být profilem univerzálním, kdy pouze dostatečné zvládnutí teoretických základů všech právních disciplin – nikoli jen například soukromoprávních – a k tomu přiměřené získávání právních dovedností ať již pří-

mo ve výukovém procesu nebo na odborných praxích může vychovat absolventa schopného pohybovat se v konkurenčním právním prostředí a schopného současně se adaptovat na změny v právních úpravách. Současně bylo rozhodnuto, že právnická fakulta nepřejde na tzv. kreditní systém, ale vzhledem k charakteru studia práv zůstane u osvědčeného systému tzv. povinných předmětů, kam spadá výuka všech základních právních disciplin, a povinně volitelných předmětů, ze kterých si studenti volí dle svého zájmu a specializace a které fakulta otevírá v závislosti na kapacitních možnostech. Současně byla vyslovena snaha o zachování povinné výuky seminární ukončené zápočty. Rovněž se ukázalo, že i souhrnné státní zkoušky (v budoucnu nově blokové zkoušky) si začaly nalézat svou tvářnost (průřezový charakter) a tím i místo v systému zkoušek ostatních, kdy povětšinou přestaly být pouhým souhrnem zkoušek dílčích.

Závěr jarního jednání zavázal proděkana pro magisterské studium v podzimních měsících za spolupráce s katedrami projednat a navrhnout nový učební program.

V těchto dnech je učební program nejen vypracován, ale i schválen – pokud jde o první blok studia – akademickým senátem. Na Právnické fakultě MU v Brně se dle něj započne s výukou ve školním roce 1996/97. Záměry, které vedení fakulty prosazovalo, se v převážné míře podařilo prosadit.

Jak by tedy v budoucnu mělo vypadat studium na Právnické fakultě v Brně?

Celé studium se bude nadále členit na 4 bloky – I. blok (historicko-teoretický) trvající dva semestry a zakončený blokovou zkouškou z římského práva, teorie práva a právního myšlení a státovědy. V průběhu tohoto bloku studenti pochopitelně absolvují řadu postupových zkoušek – námatkově lze jmenovat římské právo, politologii, sociologii, teorii práva, dějiny práva, dějiny českého a československého práva, a další. Současně bude probíhat i výuka ekonomických předmětů, odborných jazyků a pochopitelně i tělesné výchovy. Po absolvování tohoto bloku studia studenti naváží výukově blokem II. Zde je novým jevem nejen rozšíření předmětů jako je občanské a obchodní právo na tři výukové semestry, ale zcela nové je zařazení ústavního práva do tohoto bloku. Důvody jsou především pedagogické, kdy nelze řadu problémů v oblastech občanského, obchodního, pracovního práva vysvětlit bez pochopení a znalosti jednotlivých problémů z oblasti ústavního práva. Blokovaná zkouška, kterou je zakončen VI. semestr se sestává z občanského, obchodního, pracovního práva a mezinárodního práva soukromého a obchodního. Opět nejde o souhrn materie postupových zkoušek, ale tato blokovaná zkouška, která si již svou specifickou tvář našla, je průřezem institutů soukromého práva a problémů společných všem zúčastněným disciplinám. Současně v tomto bloku již začínají přednášky z trestního a správního práva. Blok III. je blokem s převahou veřejnoprávních disciplin. Zde se také plně přesunuje výuka evropského práva. Za-

končen je tradičně blokovou zkouškou sestávající se opět z problémů společných předmětům trestní, správní, ústavní a mezinárodní právo. Ne zcela jasný je závěr studia, tzn. IV. blok, kde vedení fakulty prosazuje závěrečný výukový semestr oproti názoru pedagogické komise a senátu, kteří doporučují ponechání současného stavu, kdy předmětem X. semestru je odborná praxe a zpracování diplomové práce. Tato otázka byla prozatím ponechána otevřenou, ale v příštích letech bude nutné otevřít diskusi již konkrétnější. Možností je dle vedení několik. Jednak by bylo možné zde zařadit výukově i zkouškově některé disciplíny, které předpokládají pedagogicky předchozí zvládnutí řady právních disciplin (typicky zvláštní část evropského práva), nebo lze zde zařadit stávající povinně volitelné předměty, jejichž pochopení a zvládnutí předpokládá znalosti, které jsou předmětem disciplíny základní anebo vytvořit předměty zvláštní, zaměřené na získání určitých dovedností, jako je formulace právních dokumentů, apod. Celé studium by mělo končit státní magisterskou zkouškou skládající se z obhajoby diplomové práce a dvou předmětů: jedné disciplíny soukromoprávní a jedné veřejnoprávní.

To je ovšem vize budoucích let. Co lze říci k současnému stavu studia. Neří nutně jej ani přehnaně kritizovat a vyzdvihoval negativy, jak je to dnes mezi některými pedagogy i naší fakulty populární, ani není vhodné podléhat naopak iluzím o jeho perfektnosti. Tento učební program je poplatný době svého vzniku. Je nutné si uvědomit, že vznikl v období, kdy neexistovaly žádné srovnatelné a využitelné pedagogické zkušenosti, řada oborů se teprve legislativně formovala a na fakultu přicházeli učitelé vůbec ochotni tyto nové disciplíny přednášet. Učit se začínalo bez jakýchkoli učebních pomůcek a za stavu, kdy se během školního roku i několikrát změnila právní úprava. Velká většina věkově starších pedagogů odešla a jejich nástupci, končící svá studia většinou po roce 1990, se za pochodu a při velké pedagogické zátěži sami učili to, co další týdně a měsíce předávali svým studentům. Bezesporu se od těchto pionýrských počátků podařilo mnohé, a fakulta ušla velkou část cesty. Seznam přednášek, který v letošním školním roce bude obsahovat náplň jednotlivých předmětů, ukazuje bohatost učebního programu. A to i ve srovnání s prestižními domácími či zahraničními právnickými fakultami. I přes mimořádné problémy na některých katedrách, které se potýkaly a nadále potýkají s odchody zkušených pedagogů, se daří zajišťovat nejen přednášky, ale především povinnou, pravidelnou část výuky – semináře. Samotná výuka začíná být zabezpečována převážně učebnicemi a skripty autorů z brněnské právnické fakulty. A jak ukazují ohlasy právnické veřejnosti, prestiž absolventů Právnické fakulty MU určitě neklesá. Právě naopak. Za což je třeba poděkovat jak pedagogům fakulty, tak i administrativnímu a dalšímu personálu, který se zasloužil o bezchybný průběh výukového procesu, který dnes zahrnuje více než 2000 studentů.

Chceme-li, dle mého názoru, cokoli ve vlastní výuce hodnotit, je nutné si uvědomit, že náš výukový proces je takový, jaký si jej my sami, vysokoškolští učitelé na jednotlivých katedrách a oborech uděláme. Pro vysokoškolského učitele neexistují žádné osnovy, které by mu někdo jiný předepsal, žádné závazné metodologické postupy jak naučit studenta určité, mnohdy jen jemu známé problematice, žádné závazné a předepsané učební pomůcky, žádné omezené postupy zkoumání a přezkoumávání jeho znalostí či dovedností. Existuje pouze on sám, který by měl být nejen významným teoretikem, dobrým praktikem, ale současně i výborným pedagogem schopným nejen obor či předmět naučit, ale i citlivým, avšak důrazným způsobem ověřit u studenta míru jeho znalostí. Vysokoškolský učitel musí být tvůrcem svého předmětu a vtisknout mu svou osobitou tvář. A je jen na něm, zda takový je anebo není. Toto vše ovšem od nás veřejnost a naši studenti zcela oprávněně očekávají. Pochopitelně bez ohledu na naše vlastní sváry, osobní problémy, materiální problémy či prostou nechuť na sobě dále pracovat.

Do vínku novému učebnímu programu bylo dáno mnohé. Je bezesporu vyrovnanější, co do počtu hodin i postupových zkoušek obsažnější, objevují se v něm nové disciplíny. Jaký však bude ve skutečnosti, záleží na zcela jiných, než jen organizačních opatřeních.